

CONTRASTIVE ANALYSIS OF GERMAN AND UKRAINIAN TERMINOLOGICAL SYSTEMS OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX

N.V. Bilous, S. V. Kotyk

Abstract. As the title implies the paper deals with German and Ukrainian terminological systems of agro-industrial complex. The purpose of the article is to give the reader some information on concept of term and terminology. The aim of the article is to provide the reader with some material on theory of graphs which is a mathematical discipline and studies topological forms, network models of representations of any process or system. This paper is of interest to specialists in the field of linguistics and economics. This paper compares the peculiarities of construction of terminological systems in both languages. It is stressed on the characteristic features of terminological systems. Described the results of research based on contrastive analysis of terminological systems on structural-semantic principle. Much attention is given to comparison taking into account the terminological issues of translation. Revealed the factors that had influenced the formation of the agrarian terminology. The paper is concerned with semantic phenomena in the field of agrarian and economic terminology. Clarified cross-language correspondences in the field of agrarian and economic terminology. Summarized new material on the subject in question. Introduced into scientific circulation the different approaches to the construction of terminology systems. Finally, it is shown that historical and cultural qualities influenced on formation of the terminological systems. This issue requires further study.

Keywords: contrastive analysis, terminological system, agrarian terminology, equivalence, transcription, transliteration

УДК 81'25:811.112.2:82-343

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ КАЗОК УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Н.В. БІЛОУС, кандидат філологічних наук, доцент,

E-mail: Bilounat@gmail.com

ORCID:0000-0003-1038-4624

А.І. ХАРЧУК, студентка магістратури,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: alinka.enic@gmail.com

Анотація. В статті розглянуто лексико-семантичні особливості перекладу німецьких казок українською мовою. Це питання являється актуальним, оскільки дуже часто навіть досвідченому перекладачеві важко уникнути певних труднощів, що пов'язані з особливістю структури, форми, і лексичних засобів.

Мета статті полягає у визначенні способів та прийомів перекладу німецької казки українською мовою, а також лінгвістичних та стилістичних засобів мови німецької казки, які передають її колорит.

Актуальність теми зумовлена підвищенням уваги науковців до німецької народної казки, а саме до способів та прийомів її перекладу, оскільки перекладачу необхідно вдало відтворити культурну та національну специфіку, етнічний менталітет та особливості фольклору.

Дослідженням даної проблеми займалось багато науковців, серед яких: Бабінков Г., Єсипович К., Демуров Н., Лещенко О., Сотников С., Лепухова Н.І. Проте, у своїх

працях вони часто вказують на труднощі, що пов'язані з перекладом та трансформацією німецьких казок українською мовою.

Матеріалами дослідження є переклади німецьких казок українською мовою.

Ключові слова: німецька казка, українська казка, способи перекладу, прийоми перекладу, адаптація, конкретизація, розширення

Актуальність. Обрана тема зумовлена підвищенням уваги науковців до такого літературного твору як казка, оскільки перекладачу потрібно вдало відтворити стилістичні засоби, культурну та національну специфіку. Дуже чітко речення та й окремі слова висвітлюють етнічний менталітет та особливості фольклору. Варто зазначити, що дослідженням перекладу казки займалось багато науковців і, здавалось би, що всі питання вирішені, проте в українській лінгвістиці можна виокремити окремі труднощі, пов'язані з перекладом та трансформацією творів з однієї мови іншою.

Мета розвідки - визначення способів та прийомів перекладу німецької казки українською мовою, а також дослідження лінгвістичних та стилістичних засобів мови німецької казки, які передають її колорит.

Матеріалами дослідження слугували німецькі народні казки та їх переклади українською мовою.

Аналіз досліджень. Результати досліджень цієї проблеми можна спостерігати у наукових працях таких дослідників як: Бабінков Г., Єсипович К., Демуров Н., Лещенко О., Сотников С., Лєпухова Н.І.

Одним з основних жанрів народної творчості вважається казка – епічний, прозаїчний твір чарівного, побутового чи авантюрного характеру усного походження з настановою на вигадку.

Зміст казки, її вербальні характеристики та композиція відображають етнокультурну специфіку.

Багатьох вчених-філологів у своїх наукових працях наголошують на тому, що змістові вимоги німецької казки на лінгвістичному рівні зумовлюють низку характерних особливостей, серед яких:

1. віршовані вставки, які, зазвичай, заповнюють прогалини між цим і потойбічним світами;
2. частотне використання паратаксису;
3. використання поетичних формул-кліше;
4. надання переваги таким мотивам як контраст, колір та число [[8, с.109].

Німецькі народні казки в українському перекладі зберігають свою природність, невимушеність, легкість, простоту оригіналу. Вони характеризуються вживанням таких традиційних слів-виразів як: *es war...*, *es war einmal...*, *... und lebten vergnügt bis an ihr Ende, nach einigen Jahren, später* [8, с.109].

Так звані «лексичні маркери» в українській казці передаються звичайними для українського читача словами. Наприклад, в експозиції це слова «жили були», «в тридев'ятому царстві», «одного разу», «в деякому царстві»; а закінчуються вони, зазвичай, такими фінальними словами: «і жили вони довго і щасливо», «ось і казочці кінець, а хто слухав молодець» і т.д.

Звертаючись до наукових робіт таких науковців як А.Д. Гнатюк та М.А. Венгрєнівська можна виявити, що перекладачі часто використовують прийом конкретизації, що передбачає додавання слів, або їх заміна без втрати значення змісту оригіналу. Такий прийом можна спостерігати у реченні з казки «Вовк та семеро козенят»: *«da machte sich die Alte getrost auf den Weg»*[1], що у перекладі звучить як: «вона їх накормить, напоїть та знову піде в ліс». У цьому випадку,

автор використав уточнення «в ліс». Ці слова будуть більш зрозумілими реципієнту, хоч і оригінал не містить їх. Отже, тут йдеться про адаптацію тексту мовою оригіналу до культурних звичаїв читача [2].

При перекладі казки з німецької мови українською можна помітити відсутність стилістичних «закручених» прийомів. Досить вдало інтонаційна та ритмічна структура передає оригінал тексту. У цьому випадку, перед перекладачем стоїть завдання – в міру своїх знань та художніх здібностей, відтворити експресивні засоби та фразеологізми. Для нього головним є такий переклад, аби казка іноземною мовою сприймалась українськими споживачами як «своя». Проте, це не завжди вдається, оскільки дуже важко підібрати відповідні мовні засоби для відображення реалії української казки.

Науковці стверджують що дуже часто у перекладача виникає така проблема як переклад назв та власних імен, таких як: *зайчик-побігайчик, лисичка-сестричка, вовчик-братик, рак-неборак, коза-дереза, пан Коцький, Котигорошко та ін.* У цьому випадку, назви діючих осіб, що складаються з двох частин перекладаються за допомогою зменшувальних суфіксів у сполученні з прикметниками. Наприклад, *ведмедик братик – lieber Zottelbär; рак-неборак – lieber Krebs, зайчик-побігайчик – Häschen-lauffeldlein, або Häschen, lieber Schnuppnäschen.* Перекладач дуже часто використовує прийом пояснення власної назви, що може спотворити казковість та оригінальність імені: *коза-дереза – Lügeziege; яйце-райце – Wunderei.*

Через неправильно підібраний відповідник можна змінити й образ казкового героя. Це сталося у наступному прикладі. *А потім посходились та й кажуть: «Ом який малий, а тільки-тільки нас усіх не поїв».* – *Endlich trafen sie alle zusammen und sprachen: «Das ist aber ein Teufelkerl ! Es fehlte nicht viel, und er hatte auch uns noch aufgefressen!»*

Хоч і перекладач німецьких казок українською мовою не завжди дотримується вимог щодо відтворення стилю казки, але такий переклад вважається творчим.

Використання конкретизації можна простежити в наступного прикладі: *«Macht auf, meine lieben Kinder, eure Mutter ist da, und hat etwas mitgebracht»*[1], що з перекладі звучить як: *«Дівчатка і хлоп'ятка, мої козенятка, ваша матуся прийшла, молочка принесла».* Якщо перекладати буквально, то фраза *«meine lieben Kinder»* звучала би просто як *«мої дорогі діти»*, проте в мові перекладу ми бачимо більш обширне звертання, що також вказує на любов матері до дітей. Конкретизація присутня у ще одному слові – *etwas*. Перекладачеві вдається уточнити це слово іншим – *молочко*.

Подані додаткові компоненти швидше конкретизують та уточнюють деякі деталі та ситуації, проте не несуть в собі погіршення тексту перекладу, а тим більше образів.

Якщо така граматична форма як Konjunktiv II присутня в мові оригіналу тексту, то під час перекладу доречно використовувати умовний спосіб, або проявити достатньо художньої майстерності при перекладі експресивних засобів та фразеологізмів. Це полегшить сприймання казки українським читачем.

Розглянути такий прийом можна на прикладі дієслова *kommen*, що відповідає українському «приходити». Проте, ця лексична одиниця має вузькіше значення в рідній мові, аніж це звучить в мові оригіналу, оскільки воно може виражати декілька дій: *прибігти, приїхати, приплити, прилетіти тощо.*

Висновки. На основі вищезазначених прикладів можна дійти висновку, що найкращим та найпоширенішим способом перекладу німецької казки є адаптація, який здатний відобразити повною мірою національний колорит казки за

допомогою використання знайомих та зрозумілих лексичних одиниць українському читачеві.

Окрім адаптації вдалим будуть такі прийоми як: конкретизація та розширення.

Дослідивши лише невелику ділянку художніх творів, можна сказати, що проблема перекладу будь-якої казки пов'язана з особливостями її структури, художньої форми, наявністю стилістичних засобів. Дуже часто, перекладач настільки захоплюється бажанням передати колорит казки на свою мову та «перескочити» іншу поетичну систему, що це може змінити якість і бажаний результат його художньої роботи. Казковий світ має низку спільних рис не лише в межах однієї національної традиції, але й загалом всього індоєвропейського ареалу. Тому, можна помітити багато спільних рис німецьких та українських казок.

Навіть при перекладі такого художнього твору як казка потрібно дотримуватись адекватності перекладу, причому з урахуванням прагматичного фактору. По-іншому, майстерному перекладачеві необхідно досягнути «тотожності сприйняття» тексту, або отримати рівнозначний ефект на реципієнта.

Список використаних джерел

1. Брати Грімм. Казки [переклад з німецької Сидора Сакидона] [Текст]/ / Брати Грімм. – К.: Веселка, 1976. – 128 с.

2. Венгренивська М.А., Гнатюк А.Д. Про мову перекладів казки (на матеріалі німецьких та українських народних казок). / Венгренивська М. А., Гнатюк А. Д. // [Електронний ресурс] Режим доступу <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine46-47-37.pdf>

3. Давиденко Г.В. Німецька народна побутова казка: тематичні, структурно-композиційні та лінгвокультурні характеристики : дис. на здобуття наук. ступеня канд.філол. наук : 10.02.04 [Текст]/ / Г.В. Давиденко. –Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2008. – 208 с.

4. Кашкин В. Сопоставительная лингвистика[Текст]/ / В. Кашкин. – Воронеж, 2007. – 88 с.

5. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія та практика перекладу (німецька мова) [Текст]/ / Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко . – Вінниця: Нова книга, 2006. – 592 с.

6. Кушина Н. І. Відтворення етномовного компонента українських народних казок в англomовних перекладах: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.16 «Перекладознавство» [Текст]/ / Н. І. Кушина. – К., 1998. – 16 с.

7. Мосьпан Н. В. Семіолінгвістичний аспект казок Р. Кіплінга в українських перекладах: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.16 «Перекладознавство» [Текст]/ / Н. В. Мосьпан. – Київ, 2009. – 23 с.

8. Романенко, Ю. М. Німецька літературна казка у світлі жанрової проблематики [Текст]/ Ю. М. Романенко// Вісник СумДУ. – 2006. – №11. – С. 107–110.

References

1. Braty Grimm (1976). Kazky. Pereklad z nimetskoj Sydora Sakydona. [Tales. German translation by Sydir Sakydon], K.: Veselka, 128.

2. Venhrenivska, M.A., Hnatiuk A.D. Pro movu perekladiv kazky (na materialy nimetskiykh ta ukrainskykh narodnykh kazok) [About tales' translation language]. Access mode <http://www.kulturamovy.org.ua/KM/pdfs/Magazine46-47-37.pdf>.

3. Davydenko, H.V. (2008). Nimetska narodna pobutova kazka: tematychni, strukturno-kompozytsiini ta linhvokulturni kharakterystyky[German national folk tale:

thematic, structural compositional and linguistic cultural characteristics] // Dysertatsia na zdobytta nauk. stupenia kand. phil. nauk: 10.02.04, K., 208.

4. Kashkyn, V. (2007). Sopostavitelnaia linhvistika [Contrastive linguistics]. – Voronezh, 88.

5. Kyiak, T.R., Ohui O.D., Naumenko A.M. (2006). Teoriia ta praktuka perekladu(nimetska mova) [Theory and translation practice(The German language)], Vinnytsia: Nova knyha, 592.

6. Kushyna, N.I. (1998). Vidtvorennia etnomovnoho komponenta ukrainskykh narodnykh kazok v anhlomovnykh perekladakh [Reproduction of the ethno-speaking component of Ukrainian folk tales in English translations] // Avtoref. dys. kan. phil. nauk: spets 10.02.16 «Perekladoznavstvo», K., 16.

7. Mospan, N.V. (2009). Semioliinhvistychnyi aspekt kazok R. Kiplinha v ukrainskykh perekladakh [Semiolinguistic aspect of R. Kipling's tales in Ukrainian translations] // Avtoref. dys. kan. phil. nauk: spets 10.02.16 «Perekladoznavstvo», K., 23.

8. Romanenko, Yu.M. (2006). Nemitska literaturna kazka u svitli zhanrovoi problematuku [German literary fairy tale in the light of genre issues] // Visnyk Sum.Du, №11, P. 107-110.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА НЕМЕЦКИХ СКАЗОК НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК

Н. В. Билоус, А.І. Харчук

***Аннотация.** В статье рассмотрены лексико-семантические особенности перевода немецких сказок на украинский язык. Этот вопрос является актуальным, поскольку очень часто даже опытному переводчику трудно избежать определенных трудностей, связанных с особенностью структуры, формы, лексических средств.*

Цель статьи заключается в определении способов и приемов перевода немецкой сказки на украинский язык, а также лингвистических и стилистических средств языка немецкой сказки, которые передают ее колорит.

Актуальность темы обусловлена повышением внимания ученых к немецкой народной сказке, а именно к способам и приемам ее перевода, поскольку переводчику необходимо удачно воссоздать культурную и национальную специфику, этнический менталитет и особенности фольклора.

Исследованием данной проблемы занималось много ученых, среди которых: Бабинков Г., Есипович К., Демуров Н., Лещенко О., Сотников С., Лепухова Н.И. Однако, в своих трудах они часто указывают на трудности, связанные с переводом и трансформацией немецких сказок на украинский язык.

Материалами исследования являются переводы немецких сказок на украинском языке.

***Ключевые слова:** Немецкая сказка, украинская сказка, способы перевода, приемы перевода, адаптация, конкретизация, расширения*

LEXICO-SEMANTIC FEATURES OF TRANSLATION OF GERMAN FAIRY TALES INTO UKRAINIAN LANGUAGE

N.V. Bilous, A.I. Kharchuk

***Abstract.** The article deals with lexical and semantic features of the translation of German fairy tales into the Ukrainian language. This question is relevant, since it is very difficult for an experienced translator to avoid certain difficulties connected with the peculiarities of structure, form, lexical means.*

The purpose of the article is to determine the methods and techniques for the translation of the German fairy tale into Ukrainian, as well as the linguistic and stylistic means of the language of the German fairy tale, which convey its color.

The relevance of the topic is due to the increase attention of scientists to the German folk tale, namely, to the methods and ways of its translation, as the translator needs to successfully recreate the cultural and national specifics, ethnic mentality and features of folklore.

Many scientists have studied this problem, among them: Babinkov G., Esipovich K., Demurov N., Leshchenko O., Sotnikov S., Lepukhov N. I. However, in their writings, they often point to the difficulties associated with the translation and transformation of German fairy tales into the Ukrainian language.

Materials of the research are translations of German fairy tales into the Ukrainian language.

Keywords: *the German fairy tale, the Ukrainian fairy tale, methods of translation, ways of translation, adaptation, concretization, expansion*

УДК 378:81'243

ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ І ЯК ВИД МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В. С. МАКСИМЧУК, кандидат педагогічних наук, в.о. доцента,
E-mail: maks954@i.ua

ORCID:0000-0003-3521-7114

О. В. ІСЬКОВА, студентка 3-го курсу,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: olga241129@gmail.com

Анотація. У статті розглядаються проблеми, пов'язані з читанням, як засобом навчання, видом мовленнєвої діяльності, однією з головних практичних цілей навчання іноземної мови у школі. Проаналізовано сучасні погляди німецьких і українських мовознавців стосовно читання щодо його ролі у суспільних змінах, його значення у навчанні на розвиток особистості.

Встановлено, що читання іншомовних текстів розвиває мислення учнів, допомагає усвідомити особливості системи іноземної мови і глибше зрозуміти особливості рідної. Інформація, яку отримує учень з іншомовних текстів, формує його світогляд, збагачує його країнознавчими знаннями про історію, культуру, економіку і політику, побут країни, мову якої він вивчає.

Досліджено, яким було читання в епоху середньовіччя, його соціалізацію та вплив на читання інших засобів, особливо комп'ютеризації всього суспільного життя.

Запропоновано краще дослідити поняття медійної компетенції та її вплив на прийняття дидактичних рішень.

У Німеччині проведені всебічні дослідження використання медійних засобів дітьми і підлітками. Очевидно, що таких досліджень потребує і українське суспільство.

Ключові слова: історія читання, медійна компетенція, технічні засоби, писемність, соціалізація, дидакти

Актуальність. Історія становлення і розвитку читання дуже цікава і повчальна, починаючи з античних часів і до свого сьогодення. Значення читання